

Excursie CIRCL

50 deelnemers

1 juni: Dagexcursie naar CIRCL op de Zuidas Amsterdam

Een *living lab*, een podium voor nieuwe principes van bouwen en werken en een doorbraak voor opdrachtgever en architect. Dat is het nieuwe circulaire paviljoen van ABN-AMRO op de Zuidas. Op vrijdag 1 juni vertrokken we met een volle bus richting de Zuidas om meer te weten te komen over circulair bouwen en over de blinkende iconen van het Amsterdamse zakendistrict.

Wat circulariteit eigenlijk inhoud werd tijdens de busrit toegelicht door expert Karlijn Bakker, adviseur circulaire economie bij KplusV en drijvende kracht achter Cirkelstad. De Circulaire economie is volgens Bakker een methode die omschrijft hoe afvalstromen te gebruiken als productiemiddel. In Nederland kennen we de Ladder van Lansink en circulariteit kan gezien worden als de één na hoogste trede op deze afvalhiërarchie: hergebruik.

De Engelse zeilster Ellen MacArthur zag op haar reizen de destructieve gevolgen van plastic in onze zeeën en bedacht rond 2010 een aanvullend begrip op 'hergebruik': ontwerp. Door al tijdens het ontwerp na te denken over afval als grondstof en het toekomstige hergebruik van een product, bijvoorbeeld door modulair te ontwerpen en geen giftige stoffen in de cirkel op te nemen, produceer je hoogwaardig en circulair. In Nederland wordt nu ingezet op een volledig circulaire economie in 2050, door middel van overheidscampagnes als 'Van afval naar Grondstof' en het Grondstoffenakkoord en lokaal met Nijmegen Cirkelstad.

Een sector die veel vraagt van haar omgeving is de bouw. Die is energie-intensief door het transport van zware materialen en vaak niet circulair omdat verschillende materialen met elkaar worden verlijmd. In de sector valt dus winst te behalen door meer lokale materialen te gebruiken en zo te ontwerpen dat gebouwen ook bij sloop of renovatie hoogwaardige reststromen opleveren. Wat zijn succes factoren van een circulaire economie? Van bezit naar gebruik (Thomas Rau) en nieuwe verdienmodellen. Bakker noemt de huur van een gevel als service of het inrichten van een kantoor met circulair meubilair als voorbeeld; de gebruiker betaalt een vast termijnbedrag en de leverancier blijft eigenaar van het product. Nieuwe verdienmodellen ontstaan wanneer alle ketenpartners in de cirkel aan tafel zitten met een open boekhouding, volledige informatie en openheid over winstmarges. Op dat moment wordt voor alle partners duidelijk waar de winst zit, kan het product hierop aangescherpt worden en kan winst door iedereen eerlijk gedeeld worden.

Odette Ex is oprichter van Ex Interiors en ontwierp het interieur van de Circl. Volgens Ex leven we in een interessant tijdssegment en begeven we ons als mens in een web van globalisering, waarin vliegvelden worden ontworpen als de nieuwe kathedralen. Gentrificatie leidt tot een samenleving van nieuwe communities en placemaking. We zien de overgang van een industriële naar een digitale revolutie die drijft op informatie, algoritmes en kunstmatige intelligentie. Bovendien komen biologie en technologie samen, bijvoorbeeld in de interactie tussen de hedendaagse bank en zijn klanten. In de biologische cirkel wordt afval bestaande uit zuivere materialen terug gegeven aan de omgeving en wordt hiermee opnieuw waarde gecreëerd: bio-based. Want materiaal doet ertoe (Material Matters, Thomas Rau). We moeten ontwerpen in samenspraak met de natuur aldus Ex. Zij probeert zich als ontwerper open te stellen voor deze nieuwe tijd en het 'sustainisme' als nieuwe cultuur van netwerken, delen, lenen en uitwisselen als uitgangspunt te nemen voor haar visie op het ontwerp. Om de interieurbranche te verduurzamen richt zij daarom samen met Dutch Green Building Council (BREEAM certificering), NIBE (onafhankelijke partij voor metingen van milieu-impact) een interieurplatform op waar inzichtelijk wordt hoe duurzaam, circulair en gezond een interieur is. Om deze redenen was zij de ideale interieurarchitect voor deze opdracht van ABN-Amro. Ex drukte haar stempel door het ontwerp naadloos aan te laten sluiten bij het circulaire gebouw van de ArchitectenCIE. Op de begane grond van het paviljoen wordt er gekookt vanuit het principe 'reduce,

re-use en no waste': er worden voornamelijk lokale seizoensproducten gebruikt en wat er overblijft krijgt een nieuwe bestemming.

Transparantie over de herkomst van producten en de manier van bereiden vertaalde Ex in het interieur. De keuken is open en biedt bezoekers de kans om te zien en ervaren hoe er gekookt wordt. In het restaurant staan hoge wanden met gevulde wekpotten en flessen siroop als symbool voor het bewust omgaan met grondstoffen. Ook bij de aankleding van het restaurant hebben bestaande materialen een tweede leven gekregen. Stoelen van ontwerper Dirk van der Kooij zijn geproduceerd van oude koelkasten en oude matrassen van Auping zijn gerevitaliseerd en bekleed met zo duurzaam mogelijk geproduceerd leer van biologische Nederlandse koeien.

Na een rondleiding door het gebouw en een lunch op de Zuidas arriveert Hans Hammink, architect bij de Architecten Cie, uit Stockholm om zijn visie te geven op het ontwerp van de Circl. Het paviljoen was al jaren een wens van Pi de Bruijn (medeoprichter Architecten Cie) omdat het de stedenbouwkundige leemte voor het hoofdkantoor van ABN zou vullen. De bank wilde meer eigen vergaderruimte aan de Zuidas en de Cie ontwierp een paviljoen dat paste bij de toenmalige uitstraling van de systeembank. Toen het ontwerp klaar was en de fundering gestort, werd ABN-Amro zich bewust van het statement dat zij hier zou maken: nog meer luxe aan het plein. Niet het imago dat de bank voor hun toekomstige klanten wilde. Kan het ook duurzamer, was de vraag aan de Cie.

Duurzamer wel, maar echt duurzaam zou het ontwerp nooit worden. De ABN trok de stekker uit de ontwikkeling en bij de Cie bezonnen ze zich op een nieuw ontwerp: een volledig circulair gebouw. Dit was waar de bank zich echt mee kon onderscheiden. Hammink, al jaren ervaringsdeskundige in duurzaam en circulair bouwen, tekende voor de nagenoeg programmaloze opdracht van 1.800m² vergader- en 1.200m² ontmoetingsruimte. Hij ontwikkelde binnen het bureau een nieuw concept voor circulaire gebouwen dat resulteerde in een mooi en super consequent gebouw van hergebruikte kozijnen en vloeren, isolatiemateriaal van duizenden spijkerbroeken, faseovergangsmaterialen voor warmtebuffering en energie uit zonnepanelen. Omdat veel fabrikanten hun materiaal in de toekomst niet terug wilden nemen werd een driedimensionaal model als 'digitale tweeling' opgeslagen en voorzien van alle informatie over de gebruikte materialen, data voor het beheer, onderhoud en metingen. Zo wordt toekomstig hergebruik verzekerd. Alleen de lift gaat straks terug naar de fabriek, de bank betaalt nu per liftbeweging.

Na deze presentatie wandelen we onder leiding van architectuurhistoricus Suzanne Roelofs en plein air door het Mahler gebied en het Gershwin deel, en is er uitgebreid aandacht voor het ontstaan van elk deelgebied en alle ins en outs van deze verzameling iconische gebouwen.